

Fauna i Flora autòctona i animals i plantes que hi han de ser

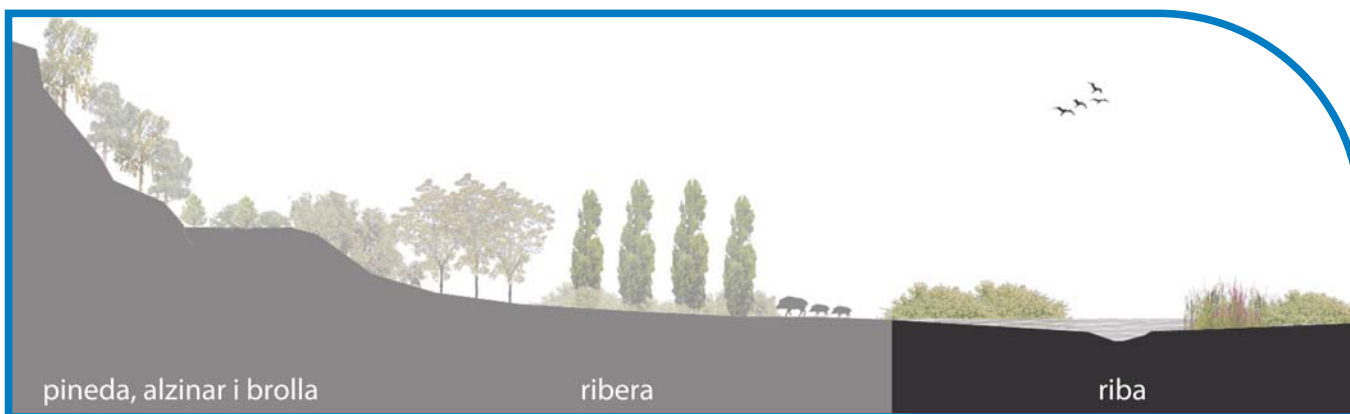
6

En aquest i en els dos plafons següents us expliquem alguns detalls d'algunes espècies d'animals i plantes. És només un petit recull de les moltes espècies que haurien de formar part de l'ecosistema fluvial. Algunes ja són presents al riu, però moltes altres o no hi són, o hi són molt menys abundants del que hi haurien de ser. Amb el projecte *Fes reviure el Ripoll!* introduïm espècies de plantes avui dia absents al Ripoll i reforcem les poblacions de les plantes presents però amb nombres massa reduïts. L'objectiu és recuperar la vegetació del riu, condició imprescindible per a la recuperació posterior de la fauna.

Espècies aquàtiques i de riba

Les ribes són les franges que hi ha entre el límit habitual de l'aigua i les planes o terrasses laterals (on hi ha les riberes). A la riba hi trobem espècies vegetals que necessiten molta aigua, normalment herbes i arbusts amb una gran importància per a l'estabilització de la llera. Entre les plantes pròpies d'aquest ambient trobem els helòfits, que són plantes que viuen amb les arrels i part de la tija sota l'aigua.

Pel que fa als animals, alguns són estrictament aquàtics, com els peixos. Altres, com les libèl·lules o els amfibis, viuen una part de la seva vida com a éssers aquàtics i una altra com a terrestres, però vinculats a l'aigua. Finalment, també hi ha animals que viuen a la riba, però que depenen de l'aigua pròxima.

Com es diu? Nom català: jonc boval. Nom castellà: junco común. Nom científic: *Scirpus holoschoenus*.

Com la puc reconèixer? És una planta que té llargues tiges que surten des de terra cap a tots els costats. Aquestes tiges tenen forma cilíndrica i acaben en punxa. **Sabies que...** Antigament les seves tiges s'utilitzaven per fabricar cistells. **Estatus:** present, poblacions reforçades amb el projecte *Fes reviure el Ripoll!*

Com es diu? Nom català: ànec coll-verd. Nom castellà: ánade azulón. Nom científic: *Anas platyrhynchos*.

Com el puc reconèixer? Els mascles tenen el cap verd bona part de l'any, mentre que les femelles són marrons. **Sabies que...** És l'ànec més habitual, viu a tota mena de masses d'aigua dolça. Tot i ser un ocell generalista, durant un bon grapat d'anys no n'hi havia al Ripoll, per l'excés de contaminació. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: llúdriga. Nom castellà: nutria. Nom científic: *Lutra lutra*.

Com la puc reconèixer? És un mamífer de cos llarg i estilitzat, adaptat a la vida aquàtica i per tant capaç de nedar i pescar amb agilitat. **Sabies que...** Fa uns anys va estar al límit de l'extinció a Catalunya, però avui dia s'ha recuperat gràcies a plans de conservació de l'espècie i a la millora dels cursos fluvials. Ja se la pot trobar en zones properes al Vallès. **Estatus:** no present.

Com es diu? Nom català: canyís. Nom castellà: carrizo. Nom científic: *Phragmites australis*.

Com la puc reconèixer? És una planta formada per una tija alta envoltada per fulles llargues i amples acabades en punta. És molt semblant a la canya americana però més petita. **Sabies que...** És una planta molt important per a la depuració de les aigües, ja que actua com a filtre natural. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: bagra. Nom castellà: bagre. Nom científic: *Squalius cephalus*.

Com la puc reconèixer? És un peix de dimensions mitjanes, repartit per la majoria de conques catalanes. És més petit i estilitzat que les carpes, que són més habituals al riu. **Sabies que...** La gran majoria de peixos catalans han patit fortes disminucions de les poblacions, sobretot per la introducció d'espècies al·loctones per a la pesca. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: boga. Nom castellà: espadaña. Nom científic: *Typha latifolia*.

Com la puc reconèixer? És una planta amb fulles llargues amb forma de cinta, que surten totes de la part baixa. Quan està florida, del març al juliol, és molt fàcil de reconèixer perquè té grans flors grogues. **Sabies que...** Tradicionalment se n'han utilitzat les fulles en la fabricació artesanal de cistells i les flors com a ornament. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: granota verda. Nom castellà: rana verde o común. Nom científic: *Pelophylax perezi*.

Com la puc reconèixer? Granota de mida mitjana, de colors entre marrons i verds. Se la pot reconèixer de dia quan pren el sol a les pedres a la vora del riu, i de nit pel seu cant sorollós. **Sabies que...** És una granota que té certa tolerància a les aigües contaminades. En general tots els amfibis són bons reguladors de les espècies d'insectes: eviten que n'hi hagi massa. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: lliri groc. Nom castellà: lirio amarillo. Nom científic: *Iris pseudacorus*.

Com la puc reconèixer? És una planta de fulles llargues amb forma de punta d'espasa i amb un nervi central ben marcat. Quan floreix, del març al juliol, és molt fàcil de reconèixer perquè té grans flors grogues. **Sabies que...** Els seus fruits serveixen d'aliment als ocells aquàtics, en canvi les fulles i les arrels són verinoses. **Estatus:** present gràcies al projecte *Fes reviure el Ripoll!*

Com es diu? Nom català: blauet. Nom castellà: martin pescador. Nom científic: *Alcedo atthis*.

Com el puc reconèixer? És un petit ocell de colors llampanats, blau metàl·lic per sobre i taronja per sota, que vola ràpidament al llarg del riu buscant peixos i capbussant-se per menjar-los. **Sabies que...** Tot i que nidifica en zones més ben conservades que no el nostre riu, apareix durant la migració i a l'hivern, cosa que en el passat no succeïa, ja que la població de peixos (el seu aliment) era molt mins. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: berna pescaire. Nom castellà: garza real. Nom científic: *Ardea cinerea*.

Com el puc reconèixer? És un dels membres més grans de la família dels martinets, fàcil de reconèixer en vol o mentre pesca a la vora del riu. És un ocell de mida gran i coll llarg, fàcil de veure en vol, amb plomes de colors blancs i grisos. **Sabies que...** Fa anys era un ocell molt rar al Ripoll, però es va expandir i avui dia se'l pot veure amb facilitat. **Estatus:** present.

FES REVIURE EL RIPOLL!

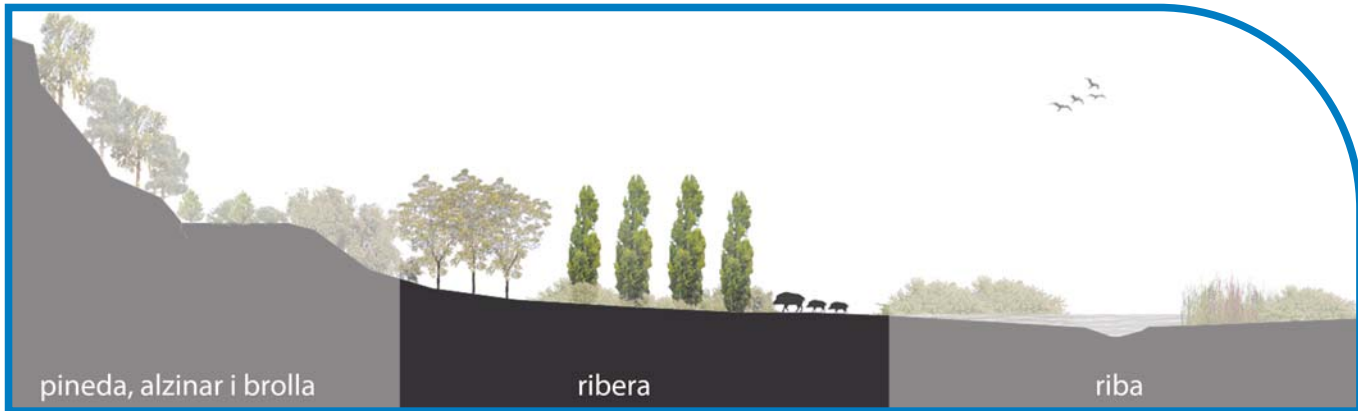

Fauna i Flora autòctona II

animals i plantes que hi han de ser

Espècies de ribera

Les riberes són les franges situades a les planes laterals una mica més allunyades de l'aigua que les ribes. En un ecosistema fluvial ben conservat, s'hi desenvolupa una vegetació formada per arbusts i arbres adaptats a les inundacions periòdiques i que necessiten l'aigua subterrània provinent del riu. Aquesta vegetació és molt important, ja que té una gran capacitat per retenir sediments, nutrients, matèria orgànica i contaminants diversos que quan no existeix, com en el cas del Ripoll, van a parar a l'aigua.

FES REVIVRE EL RIPOLL!

Com es diu? Nom català: aloc. Nom castellà: sauzgatillo. Nom científic: *Vitex agnus-castus*.

Com la puc reconèixer? És un arbust o petit arbre amb abundants branques de color blanquinós. Les fulles, que tenen una forma molt característica, són compostes amb folíols verds per l'anvers i blanquinosos amb pèls pel revers. Floreix de maig a juliol, les flors són de color blau i formen espigues allargades. **Sabies que...** També se l'anomena herba de la castedat perquè antigament es creia que servia per guardar la castedat. **Estatus:** present gràcies al projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Com es diu? Nom científic: *Apatura ilia*

Com la puc reconèixer? És una papallona de grans dimensions, que crida l'atenció pels colors. Les seves ales són negres amb iridiscències blaves i algunes taques taronges. **Sabies que...** S'alimenta i pon els ous en arbres, com per exemple pollancre i salzes, comuns a boscos de ribera ben conservats. Per tant, és un bon indicador de l'estat de conservació de les riberes dels rius. **Estatus:** no present.

Com es diu? Nom català: vern. Nom castellà: aliso. Nom científic: *Alnus glutinosa*.

Com la puc reconèixer? És un arbre amb fulles de forma arrodonida i els nervis molt visibles. La capçada és densa, allargada, irregular, formada per branques curtes i obertes. **Sabies que...** A les seves arrels hi viuen uns bacteris anomenats actinomicets que poden fixar nitrogen atmosfèric, d'utilitat per a la nutrició del vern. **Estatus:** present de forma testimonial; poblacions reforçades amb el projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Com es diu? Nom català: oriol. Nom castellà: oropéndola. Nom científic: *Oriolus oriolus*.

Com el puc reconèixer? És un ocell de colors llampants però d'hàbits discrets, que sovint passa desapercbut tot i el seu color. Els mascles, grocs i negres, són prou característics. **Sabies que...** És un ocell amant de nidificar en boscos de ribera ben conservats, com els que volem recuperar al Ripoll. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: àlber. Nom castellà: álamo blanco. Nom científic: *Populus alba*.

Com la puc reconèixer? És un arbre amb capçada ampla i poc densa, les fulles són blanquinoses per les dues cares al principi i després verdes per l'anvers i blanques pel revers. L'escorça del tronc és blanquinosa o grisenca però es va enfosquint per la base amb el pas del temps. **Sabies que...** Tot i que la seva fusta no és de gaire qualitat, s'ha utilitzat molt per fer-ne pasta de paper i caixes. **Estatus:** present, poblacions reforçades amb el projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Com es diu? Nom català: sarga. Nom castellà: sarga. Nom científic: *Salix elaeagnos*.

Com la puc reconèixer? És un arbust molt ramificat, amb branques llargues i fines. Les fulles són de color verd fosc per l'anvers i blanquinoses amb pèls pel revers, allargades, estretes i amb el marge enrotllat cap al revers. **Sabies que...** Poden resistir lesavingudes d'aigua gràcies a la gran flexibilitat de les seves branques. **Estatus:** present gràcies al projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Autor: Jorge Martínez Huelves. Font: Banco de Imágenes y Sonidos. Instituto de Tecnologías Educativas.

Com es diu? Nom català: gatell. Nom castellà: sauce ceniciento. Nom científic: *Salix atrocinerea*.

Com la puc reconèixer? És un arbust o petit arbre amb branques rectes i allargades i copa poc densa. Les fulles són rugoses i amb els nervis molt visibles, verdes per l'anvers i amb el revers d'un to blavós o grisenc. **Sabies que...** És important en la producció de mel, perquè floreix molt aviat, de gener a març, i és molt visitat per les abelles. **Estatus:** present gràcies al projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Com es diu? Nom català: rossinyol bord. Nom castellà: cetia ruseñor. Nom científic: *Cettia cetti*.

Com el puc reconèixer? És un petit ocell habitual però molt discret, i per tant difícil de veure. El seu cant, però, és prou fort per detectar-lo, sobretot quan es disputa el territori amb altres mascles. **Sabies que...** Es tracta d'un ocell fortament territorial, que en alguns casos no abandona una mateixa zona durant tot l'any. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: trist. Nom castellà: buitrón. Nom científic: *Cisticola juncidis*.

Com el puc reconèixer? És un ocell de colors i hàbits discrets, però que sovint podem detectar pel cant onomatopèic que emet en vol, repetint 'trist trist trist...'. **Sabies que...** És un ocell generalista que pot viure a diverses zones de matollar alt, com la vegetació de zones properes a cursos d'aigua, però sempre amb baixa densitat. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: freixe de fulla petita. Nom castellà: fresno de hoja estrecha. Nom científic: *Fraxinus angustifolia*.

Com la puc reconèixer? És un arbre de fulles compostes i amb folíols amb allargats, estrets, acabats en punta i amb el marge dentat, de color verd brillant per l'anvers i més pàl·lid pel revers. La capçada és densa i amb forma ovalada. **Sabies que...** Antigament se n'utilitzava la fusta en la fabricació de bastons de pastor o de carruatges. **Estatus:** present gràcies al projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Fauna i Flora autòctona III

animals i plantes que hi han de ser

8

Espècies de pineda, alzinar i brolla

La franja de vegetació que trobem a continuació de la vegetació de ribera és una transició cap al bosc mixt de pi i alzina, habitual a la plana del Vallès. Aquesta vegetació, lluny de l'aigua i molt condicionada per la dinàmica dels talussos, està formada per espècies adaptades als eixuts estivals propis del clima mediterrani.

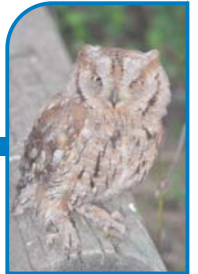

Com es diu? Nom català: arítjol. Nom castellà: zarzaparrilla. Nom científic: *Smilax aspera*.

Com la puc reconèixer? És una liana que viu enroscada en altres plantes, amb fulles lluentos que tenen una característica forma que recorda la d'un cor. Té espines a les tiges i als marges de les fulles. **Sables que...** S'ha utilitzat tradicionalment per depurar l'organisme ja que les seves arrels tenen propietats diürètiques i sudorífiques. **Estatus:** present, poblacions reforçades amb el projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Com es diu? Nom català: xot. Nom castellà: autillo. Nom científic: *Otus scops*.

Com el puc reconèixer? És un petit rapinyaire nocturn difícil d'observar, però que podem sentir a l'estiu mentre emet el seu xiulet repetitiu. **Sables que...** És un ocell emigrant, que passa l'hivern al sud de la península Ibèrica o bé a l'Àfrica. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: lentiscle. Nom castellà: lentisco. Nom científic: *Pistacia lentiscus*.

Com la puc reconèixer? És un arbust de fullatge dens i branques gruixudes. Les fulles són compostes i amb foliols lluentos, de color verd fosc per l'anvers i més pàl·lids pel revers, de forma allargada i acabats en una punta arrodonida. **Sables que...** Dels seus fruits, que són com petites boles vermelles, se'n pot extreure un oli que antigament s'havia utilitzat per a l'enllumenat de les cases. **Estatus:** present, poblacions reforçades amb el projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Com es diu? Nom català: estepa blanca. Nom castellà: jara blanca. Nom científic: *Cistus albidus*.

Com la puc reconèixer? És un arbust amb fulles allargades de color verd molt clar, blanquinós, amb pèls per les dues cares i de tacte semblant al del vellut. Floreix de l'abril al juny i les flors són molt grans amb 5 pètals de color rosat o morat. **Sables que...** Són molt inflamables perquè tenen molta resina a les fulles i a les tiges. **Estatus:** present, poblacions reforçades amb el projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Com es diu? Nom català: abellerot. Nom castellà: abejaruco. Nom científic: *Merops apiaster*.

Com el puc reconèixer? És un ocell de dimensions mitjanes i molt acolorit, que podem veure durant l'estiu caçant insectes al vol. No nidifica als arbres, sinó que ho fa als talussos sorrencs lliures de vegetació que envolten el riu. **Sables que...** Igual que altres ocells que mengen insectes, els abellerots poden provocar pèrdues als apicultors. No obstant això, tant aquest com altres ocells insectívors són bons reguladors de les poblacions d'insectes, de manera que eviten que alguns es constitueixin en plaga. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: ginesta. Nom castellà: retama de olor. Nom científic: *Spartium junceum*.

Com la puc reconèixer? És un arbust molt ramificat amb tiges verdes, que van cap amunt, cilíndriques i gairebé sense fulles. Les seves flors, que surten d'abril a juliol, són de color groc viu i molt oloroses. **Sables que...** La ginesta conté a tots els seus òrgans un component anomenat citisina que és molt tòxic. **Estatus:** present, poblacions reforçades amb el projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Com es diu? Nom català: alzina. Nom castellà: encina. Nom científic: *Quercus ilex*.

Com la puc reconèixer? És un arbre de fulles allargades, de color verd fosc i lluentos per l'anvers i de color blanc i peludes pel revers. La capçada és ovalada i espessa. **Sables que...** Dels seus fruits, les glans, s'alimenten animals salvatges com els senglars o els gaigs i animals domèstics com els porcs o les ovelles. **Estatus:** present, poblacions reforçades amb el projecte *Fes revivre el Ripoll!*

Com es diu? Nom català: colltort. Nom castellà: torcecuello. Nom científic: *Jynx torquilla*.

Com el puc reconèixer? És un ocell de la família del picots, però més discret i amagadís que els seus congèneres. Sovint passa desapercbut i només el seu cant el delata. **Sables que...** Tots els picots necessiten de boscos ben conservats per poder fer niu en arbres vells i buscar insectes entre la fusta. En particular, al colltort li agraden els arbres de ribera, per ser de fustes més toves i per tant més fàcils de picar. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: tòtil. Nom castellà: sapo partero. Nom científic: *Alytes obstetricans*.

Com el puc reconèixer? És un gripau de mida mitjana, sovint amb petites berrugues ataronjades. A la primavera i a la tardor es poden observar els mascles carretejant la seva posta a l'esquena, que només deixen a l'aigua just en el moment que neixen els capgrossos. **Sables que...** És un amfibi que pot viure una mica allunyat de l'aigua. Al Ripoll ocupa sobretot els talussos que hi ha a banda i banda del riu, on acostuma a ocupar forats i esclletxes, cosa que el fa difícil d'observar. **Estatus:** present.

Com es diu? Nom català: romani. Nom castellà: romero. Nom científic: *Rosmarinus officinalis*.

Com la puc reconèixer? És un arbust fortament aromàtic, amb fulles petites, verdes i lluentos per l'anvers i blanquinoses amb pèls pel revers, allargades i estretes, amb el marge enrotllat cap a baix. Està florit gairebé tot l'any, les flors són de color blau o violeta pàl·lid. **Sables que...** A causa de les nombroses propietats que té, s'ha utilitzat en medicina des de fa segles. **Estatus:** present, poblacions reforçades amb el projecte *Fes revivre el Ripoll!*

FES REVIVRE EL RIPOLL!

